

KULTURA RADIKÁLNÍ LEVICE VE STÍNU POLITIKY DVACÁTÝCH LET

MAREK KREJČÍ

Při diferenciaci dělnického hnutí počátkem dvacátých let minulého století řada umělců vyjadřovala sympatie s radikálně levicovými skupinami, z nichž posléze na slučovacím sjezdu vznikla v roce 1921 Komunistická strana Československa. V rámci budování stranické organizační struktury se objevil pokus zapojit kulturní oblast prostřednictvím sítě organizací, které podle sovětského vzoru zkratkou byly nazvány proletkulty. Významnou úlohu zde sehrál básník Stanislav Kostka Neumann, který byl rovněž pověřen redigováním stranického týdeníku Proletkult. Neumann, stejně jako dříve na stránkách časopisu Červen, poskytl publikační prostor především začínajícím autorům nejmladší generace. Své juvenilie zde publikovali kupříkladu Jan Hostáň, Michal Mareš, Antonín Matěj Píša, Jaroslav Seifert či Ivan Suk. Postavení proletkultů bylo relativně vratké a po II. sjezdu KSČ v roce 1924 byly začleněny do agitačně-propagačního oddělení (agitpropu). V rámci reorganizace zanikl i týdeník Proletkult. Naopak vlastní časopis získala komunistická studentská frakce (kostufra), která na vysokých školách prosazovala podporu nemajetných studentů, podíl studentů na samosprávě a aktuálně vystupovala proti zvyšování kolejného, zkušebních tax a dalších poplatků. Řada aktivistů se později kritickým promýšlením s politikou komunistické strany ideově rozešla (např. Oldřich Dubina, Radim Koloušek). Oldřich Pecl se Závišem Kalandrou, přátelé ze středoškolských let, byli dokonce popraveni v roce 1950 v procesu s Miladou Horákovou. Členy redakční rady časopisu Avantgarda deklarovaného jako společný list studentů a dělníků byli Zdena Ančík, Julius Fučík, Záviš Kalandra, Miloslav Matoušek, Jiří Mach, Ivan Seikanina, Jan Šverma, Jiří Weil a František Weiskopf.

Proces budování proletářské kultury vyvolával řadu otázek jak v českých zemích, tak v Sovětském Svazu. Tam ruské sdružení proletářských spisovatelů (RAPP) prosazovalo třídní pojetí umění, volbu revolučních témat a realismus srozumitelný širokým masám. Na druhém pólu stály avantgardní skupiny prosazující překonání dosavadních forem umění experimentální tvorbou rozrušující v poezii všechny posavadní syntaktické a rytmičké tradice. Volný verš i nové typografické pojetí poezie měly podle těchto tvůrců vyjadřovat dynamický obraz nově budované civilizace. Snaha podporovat tvorbu dělnických dopisovatelů stranického tisku nevedla k jejich afirmaci v literatuře (určitou výjimkou byl

v pozdějším období třicátých let Stanislav Řáda píšíci pod pseudonymem Vašek Káňa). Ohlasem sovětských inspirací byly pokusy o kolektivní tvorbu a umění jako prostředek politické agitace. Divadelní představení se zapojením početného komparsu se vzhledem k nákladnosti ukázaly pro tuzemské podmínky obtížně realizovatelné. Důraz byl posléze kladen na komornější koncepci dělnických divadelních a recitačních kolektivů (např. agitační divadelní soubor Modré blůzy z pražského předměstí Libeň) s důrazem na volbu repertoáru.¹ Pro ně Neumann se Seifertem připravili jako první svazek knihovny Proletkultu antologii sociální poezie Komunistické večery. Kniha však byla zkonfiskována zemským trestním soudem v Praze podle zákona na ochranu republiky přijatého na jaře 1923. Zabavené pasáže z předválečných básní Fráni Šrámka Přiletěli adjutanti a Psí chorál při tom svého času bez problémů propustily rakouské c. k. cenzurní úřady. Obdobně konfiskovaná báseň belgického socialistického básníka Émile Verhaerena Vzpoura byla bez problémů vydaná ve stejnojmenné básnické sbírce v roce 1923 nakladatelstvím František Borový. Na Kladensku učitel pokusné Volné socialistické školy práce Jan Hostáň, kryt před nadřízenými školskými instancemi pseudonymem Faun, nastudoval s tamním dělnickým dramatickým sborem kolektivní scénický projev, Velkou scénu, kterou zahajoval úvodní večer Proletkultu v březnu 1922. Hostáň se pokusil i o nový útvar proletářské literatury pro mládež.²

Levice u nás počátkem dvacátých let vyzdvihovala Jaroslava Seiferta přicházejícího do literatury z proletářského prostředí Žižkova a vyjadřujícího samostatnou formou pocitu své třídy. Ale i on záhy jako další mladí tvůrci opustil sociálním vývojem poněkud dezaktualizovaná sociální témata.³ V polovině dvacátých let se část umělců pokoušela sloučit vlastní zjevný obrat k individualismu v umělecké tvorbě s vyjádřením své politické příslušnosti k radikální levici. Publicista Ferdinand Peroutka konstatoval, že v literatuře stavění revolučních barikád ustoupilo opěvování poetického kouzla unylých leknínů a medových měsíců.⁴ Vyprázdnění vlastní tvorby z ideových a ideologických komponent nebránilo manifestačnímu přihlášení k sovětské avantgardě. Pro mnohé byl inspirativní technooptimistický pokus o budování zcela nové sovětské civilizace, založené na důsledné aplikaci moderní techniky a vědy a z nich odvozených kritérií funkčnosti a účelnosti.⁵

---

1 Maděra, Vladimír: Modrá blůza. Rudé právo 6, 16. 2. 1926, č. 40, s. 4.

2 Hostáň, Jan: Kladivo, srp a pero. Praha 1923.

3 Sáša (S. K. Neumann): Dopis z Prahy. Reflektor 1, 1925, č. 11, s. 13–14.

4 fp (Peroutka, Ferdinand): Cesta generace od revoluce k leknínům. Přítomnost 2, 1925, s. 193–195. Malá, Zuzana: Cesta generace od revoluce k leknínům. Tvořící subjekt v teoretické reflexi české avantgardy počátku dvacátých let. In: Generace, skupiny a programy v literatuře. Příbram 2009, s. 87–112.

5 Teige, Karel: Konstruktivismus a likvidace „umění“. Disk 2, 1925, s. 4–8.

Evropská i česká avantgarda byly také fascinovány podporou moderního umění se strany sovětského státu a zdánlivě širokými možnostmi seberealizace. Důraz na experimentální tvorbu avantgardní tvůrce odcizoval proletářským masám tím spíše, že se avantgarda kriticky vymezovala proti koncepci samostatného proletářského umění. Karel Teige po své studijní cestě do SSSR tamní proletářské umělce označil za neduživé relikty minulosti, kteří hlásají nepřijatelnou pseudoproletářskou sentimentalitu formami za něž by se u nás styděli básníci minulého století jako Svatopluk Čech nebo Adolf Heyduk.⁶ V oblasti architektury jejich akademicky ubohé památníky považoval za zbezradnělé trosečníky starých útvarů zcela cizí konstruktivistické společnosti.

Výrazným rysem meziválečné avantgardy byla její internacionalizace. Zprostředkovatelem ideí se měly stát umělecké revue, které by propojovaly evropská avantgardní střediska. Navzdory ambiciózním plánům malá prodejnost a ekonomické problémy způsobovaly velmi nepravidelné vycházení a nezřídka i brzký zánik.⁷ Jak ironicky poznamenal Bedřich Václavek, mezinárodní leták pro moderní kulturu *Pásmo* chtěl objímat celý svět, ale objímal nakonec jen Juliánov (brněnskou čtvrť, kde bydlel šéfredaktor Artuš Černík).⁸ Trvalejší existenci prokázala umělecká periodika, které se opírala o stabilnější autorské i ekonomické zázemí jako časopis *Host Literární skupiny* nebo tiskoviny spolku *Devětsil* (internacionální revue *Disk* vydaná v letech 1923 a 1925 nebo později od roku 1927 *ReD*).

Klíčovou otázkou postavení intelektuálů v komunistické straně se stalo řešení rozporu mezi jejich individualismem a kolektivismem strany jako revolučního předvoje proletariátu podřízené bojové disciplíně. Jednalo se například o otázku, zda levicovní tvůrci smí publikovat v nekomunistických listech (v konkrétním případě šlo především o statě Vítězslava Nezvala v katolické revui *Rozmach* redigované Jaroslavem Durychem v nakladatelství Ladislava Kuncíře). Podle Vítězslava Nezvala kritéria levicovosti v umění nemohou být určována apriorně politicky, nýbrž musí vycházet z vlastních uměleckých hodnot (původnosti a kvality) díla. Vůči umělcům přetrvávaly v stranickém prostředí strany latentní výhrady pro jejich údajnou nespolehlivost. Upozorňovalo se, že jimi hlásané postuláty tvůrčí svobody může sloužit také zástěrkou pro sociální bezcharakternost, ba dokonce kontrarevolučnost. Jeden ze samozvaných „marxistických teoretiků“ umělce charakterizoval jako pestrou čeládku bohémských manýr, lumpenproletářské ideolo-

6 Teige, Karel: *Z SSSR. Tvorba* 1, 1926, č. 5, s. 88.

7 Z literární historií pozapomenutých pokusů o ideovou platformu lze připomenout dvě čísla letáku syntetismu *M 20*, jehož mluvčím byl básník František Kropáč, nebo bulletin *A (Axismus)* brněnské literární skupiny *Osa*.

8 B. V. (Bedřich Václavek): *Krise levé kultury. Tvorba* 1, 1925–1926, č. 11, s. 216.

gie, soudruhů na výpověď, nikým nekontrolovaných co do organizačního poměru k straně, kteří si troufají u kavárenských stolů vyrábět veřejné mínění.⁹

Literárně-historické analýzy vycházejí ponejvíce z publikovaných textů, aniž by bylo vždy zřejmé, jak široký okruh percipientů oslovovaly. Často se jednalo o nízkonákladové edice, které již svou cenou byly obtížně přístupné průměrnému dělnickému čtenáři. S. K. Neumann si svého času povšiml paradoxu, že moderní umělecká tvorba je mu obtížně srozumitelná a proto ve značné míře lhostejná.¹⁰ Výchovu čtenáře dobrou knihou se pokoušelo realizovat Komunistické nakladatelství a knihkupectví založené s pomocí knihkupce a nakladatele Rudolfa Rejmana, který již dříve provozoval s knihkupcem Václavem Vortelem levicové nakladatelství pod obchodním názvem Večernice. Díla levicových autorů vydávalo také družstevní nakladatelství Kniha vedené bývalým anarchistou Michalem Káchou. Řada autorů debutovala v rámci edice Mladí autoři nakladatele Ferdinanda Svobody v Nuslích (např. František Branislav, František Kovárna, Václav Lacina, A. C. Nor, Jan Weiss).

Řada spisovatelů působila ve stranickém tisku, v krajském měřítku třeba Jan Zibar v Plzni nebo Artuš Černík a Bedřich Václavek v brněnské Rovnosti. Literární dílo redaktora Rudého práva Karla Vaňka bývá v literárně-historickém kontextu zmiňováno spíše okrajově v souvislosti s dokončením Haškových Osudů dobrého vojáka Švejka. K této úloze si jej vybral nakladatel Adolf Synek, který mu již dříve vydal sbírku autentických zápisků z ruského zajetí a revoluce ilustrovaných stejně jako Švejk Josefem Ladou.¹¹ Vaněk pilně psal do Rudého práva a Večerníku Rudého práva drobné fejetony označované jako střepiny, z nichž jen malá část byla později shrnuta do několika knižních výborů. Řada fejetonů byla spojena postavou rázovitého dědečka Moravce, který svým zdravým rozumem vystupoval jako komentátor dobových událostí. Lidový přístupný styl a především zájem o drobné starosti a zájmy svých čtenářů jej učinily ve své době velmi populárním autorem, který byl stranickými organizacemi zván vystupovat na různé kulturní akce. Vaněk zpracoval pro dělnické ochotnické soubory tři aktovky pod společným názvem U dědečka Moravce.

Vanškova tvorba byla v roce 1926 napadena marxistickým teoretikem, redaktorem Komunistické revue Arturem Pollakem, jako projev maloměšťácké ideologie, kdy se dělnickému čtenáři místo jasného třídního pohledu předkládá banální štěstí malosvětského zátiší zaobalené do dvoukřejcarové sentimentality. Podle Pollaka se propagace takovýchto pseudohodnot rozchází s revolučním posláním

---

9 Pollak, Artur: Komunistická strana a inteligence. *Avantgarda* 4, 1927, č. 6, s. 77

10 Sáša (S. K. Neumann): *Dopis z Prahy. Reflektor* 1, 1925, č. 11, s. 13–14.

11 Vaněk, Karel: *Charašo pán, da. Zápisky všelijakého vojáka 1914–1919*. Praha 1920, Knihu znovu vydalo pražské nakladatelství Dauphine v roce 2013.

Rudého práva.¹² Jedním z důvodů kritiky mohlo být i Vaňkovo politické vystupování. V průběhu druhého sjezdu v roce 1924 podal čtenáři Rudého práva drobnokresby některých delegátů sjezdu. Představitel levice Aloise Neuratha přirovnal k obchodnímu cestujícím, který kalkuluje s psychologií posluchačů a snaží se zalíbit a vmluvit delegátům. Vaňkovi byly, jak psal, z duše protivné všechny nafintěné fráze našminkované radikálním krémem s červenou pentličkou revoluce. Jeho sympatie měl zkušený politik Bohumír Šmeral, pro nějž použil zajímavého přirovnání k jihočeskému sedlákovi, který hospodařil dlouho na svém statku a nyní je plný obav předat pole do neznámých a nezkušených rukou. Vaněk v citované stati čtenářům zprostředkoval místo revoluční perspektivy spíše obavy o další osud hnutí zmítaného vnitřními rozpory.¹³ Zcela odlišně v době sjezdu publicisticky vystoupil redaktor Ivan Olbracht, který naopak zkritizoval kunktátorství Šmeralova centristického vedení a vyslovil se v souladu se stanoviskem Komunistické internacionály pro doplnění vedení strany představiteli levice.¹⁴

Vaňkovo odpověď na Pollakovu kritiku odmítla redakce Rudého práva zveřejnit, což jen prohloubilo jeho přesvědčení, že princip soudružské diskuze a otevřenost odlišným názorům se z vnitrostranické politiky vytrácí. Vnitřní boj stranických frakcí doprovázený vylučováním nepohodlných oponentů pod záminkou porušení stranické disciplíny a likvidace levých (či pravých) odchylek mezi II. a V. sjezdem KSČ odrážel obdobnou situaci ve straně sovětských bolševiků i v Komunistické internacionále po Leninově smrti. Paradoxně pak byli ve stejném roce 1927 ze strany vyloučeni jak Vaněk coby „likvidátor“, tak Pollak jako představitel trockistické levé opozice. Jako jeden z prvních byl v únoru 1925 vyloučen funkcionář krajské stranické organizace v Praze poslanec Josef Bubník. Spolu s dalšími sedmi poslanci poté vytvořil Neodvislou stranu komunistickou, jejíž pokus samostatně kandidovat v parlamentních volbách v listopadu 1925 propadl, což vedlo koncem roku k jejímu zániku jako samostatného politického subjektu. Ve straně navzdory principu demokratického centralismu začala strhávat na sebe místo starých dělnických vůdců skupina generačně mladších tajemníků-sekretářů, která plnila direktivy Komunistické internacionály. Tento proces na počátku roku 1926 u nás podrobil kritice spisovatel Vladislav Vančura. Sekretáři odtržení od každodenních bojů dělnické třídy nahrazovali scházející vlastní životní zkušenosti reprodukováním namemorovaných frází, až došli k mylnému přesvědčení nedouků, že jsou kompetentní vyjadřovat se k politice, odborům, družstevnictví, kultuře a čemukoliv dalšímu.¹⁵ Vančura formálně neopustil stranické pozice, byť

12 Pollak, Artur: Na polštářích popularity. Komunistická revue 3, 1926, s. 246–248.

13 Ibidem.

14 Olbracht, Ivan: Diskuze ve straně. Otázka vůdcovská. Rudé právo 5, č. 230, 30. 9. 1924, s. 2.

15 Vančura, Vladislav: Proti sekretářům své strany. Tvorba 1, 1925–1926, č. 5, s. 91.

mu byla vyčítána publicita, které se dostalo přetištěním článku v deníku Národní osvobození.

Mnohem dále šel Karel Goliath (pseudonym Karel Gorovský), který jako advokátní koncipient v rodném Jičíně ve dvou brožurách vydaných vlastním nákladem podrobil kritice ničemnost šplhounů a placených patolízalů pragmaticky podporujících despotii aparátčického režimu ve straně. Goliath se vymezil vůči ideologické závislosti evropských komunistických stran na Komunistické internacionále, která podle něj ztělesňovala jedinou absolutní pravdu, zatímco okolní revoluční svět směl jen ponížene přijímat hostie stanovených dogmat.¹⁶ V boji proti dogmatismu navrhoval provokativně snést Leninovy knihy na hranici a slavnostně je spálit, aby mladá generace mohla svobodně vyjádřit svůj vlastní názor.

V roce 1927 byl z komunistické strany vyloučen Jan Skála, který odmítl splnit příkaz politbyra a vzdát se volené funkce druhého náměstka pražského primátora. Skála stihl vydat polemickou brožuru o svém případě.¹⁷ Pokusil se rovněž vydávat Věstník komunistické oposice, který však zanikl po několika číslech. Spisovatel Karel Vaněk se tehdy spolu s lékařem Zdeňkem Boučkem obrátil k stranické veřejnosti plakátovaným prohlášením a výzvou k odboji proti absolutismu a diktatuře politbyra. Vaňkovy práce na románové prvotině Mládí, která mu mohla přinést větší uznání, byly přerušeny politickými událostmi. Jeho tvorba přestala pro Komunistické nakladatelství existovat, byla vyřazena z programu dělnických besídek i stranického tisku. Na stránkách Rudého práva ho varoval děldop (dělnický dopisovatel) Tonda: „kdo se nechce podrobiti, ten se od nás vylije – mezi dělníky víc nelez, špatně by jsi pochodil“.¹⁸ Vaněk byl veřejně označen za zrádce dělnické třídy a zakrátko byl vyloučen generálním tajemníkem Bohumilem Jílkem z komunistické strany jako likvidátor.¹⁹ Vaněk, jemuž nemoc jeho ženy znemožnila založit rodinu, sám zemřel na dělnickou nemoc tuberkulózu. Příjmy plynoucí z autorských práv odkázal jím založené nadaci na podporu potřebných socialistických novinářů. Vykonavatelem své vůle učinil Heřmana Taussiga, vyloučeného senátora komunistické strany, který se na sklonku života za pomoci redaktora Rudolfa Koláře pokusil vstoupit do literatury beletristickým zpracováním svých vzpomínek, většina nákladu však byla po únoru 1948 zabavena.

Úvod k Vaňkově posmrtně vydané knize Poslední střeptiny napsal v roce 1934 básník Josef Hora.²⁰ Také tento dlouholetý vedoucí literární rubriky Ru-

---

16 Gorovský, Karel: Dnešní stav KSČ. Diktatura aparátníků nebo demokracie dělníků? Praha 1927.
Gorovský, Karel: Katastrofa leninismu v Evropě: marxistická analýsa. Praha 1927.

17 Skála, Jan: Mé vyloučení. Praha 1927.

18 Nová píseň. Rudé Právo 7, č. 136, 14. 6. 1927, s. 4.

19 Jílek, Bohumil: Bolševické srůstání sil v KSČ v kompaktní celek. Komunistická revue 4, 1927, s. 501.

20 Hora se již dříve v polemice zastal Vaňka proti Pollakově útoku. Hora, Josef: Dr. Artur Pollak

dého práva se ocitl v pozici stranického disidenta poté co po V. sjezdu KSČ v únoru 1929 spolupodepsal výzvu Spisovatelé-komunisté komunistickým dělníkům.²¹ Dalšími signatáři byli Marie Majerová, Helena Malířová, Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht, Jaroslav Seifert a Vladislav Vančura. Ve svém letáku rozeseílaném členům strany, stejně jako Vaněk o dva roky dříve, vyzývali soudružskou veřejnost, aby kriticky soudila události a nenechala si vnucovat jednostrannou propagandu politbyra. V zájmu další akceschopnosti strany se vyslovili pro svolání mimořádného sjezdu KSČ, který by revokoval některá usnesení ilegálního únorového V. sjezdu strany. Spisovatelé s tímto politickým požadavkem vystoupili o několik dní dříve, než zazněl na společné schůzi členů poslaneckého a senátorského klubu KSČ. Rudé právo otiskovalo hlasy dělníků odsuzujících “zradu” spisovatelů. Zásadní odmítavé stanovisko k jejich projevu zaujali rovněž další představitelé kulturní levice Konstantin Biebl, Julius Fučík, František Halas, Karel Konrád, Ladislav Novomeský, Vítězslav Nezval, Karel Teige, malíř Vojtěch Tittelbach, Bedřich Václavek, Jiří Weil a Vítězslav Závada.²² Podle nich šlo o hrubý politický útok proti komunistické straně, který vycházel z nedocení revoluční síly dělnické třídy, a prohlásili, že jejich cesty se navždy rozcházejí. Platformou umlčovaných stranických disidentů se určitou dobu stal časopis Plán redigovaný od počátku roku Horou v nakladatelství František Borový. Hora na jeho stránkách polemizoval především s Karlem Teigem, který v revolučním sborníku Devětsil považoval za nutné opakovaně odsoudit protistranické vystoupení spisovatelů, kteří opustili svá místa v revolučním hnutí a prostituují se v kloakách podlých žurnálů.²³ Stati Teigeho vyjadřovaly snahu po disciplinaci levicového kulturního pole, které se projevovaly již dříve, kdy z řad uskupení Devětsil byli vyloučeni Jaroslav Seifert, Karel Schulz nebo Jiří Voskovec. Ve vzniklé polemice Hora označil Teigeho za takového komunistu, jako by papoušek kakadu byl dravcem.²⁴ Považoval ho především za měšťáckého snoba s nasazenou módní maskou radikalismu, který vyznává komunismus, ale jehož podstatu se nikdy ani nesnažil pochopit.

Další opoziční list, *Rudou rovnost*, na jaře 1928 vydával v Brně redaktor Václav Friedrich, který jako navrátilce ze Sovětského svazu se více orientoval v pozadí kampaně vůči trockismu. Uspořádání říšské konference opozice v dělnickém domě v Brně-Židenicích v červnu 1928 však nakonec vedlo k vyloučení organizátorů (Bohuslav Ečer, Václav Kovanda, František Krček), kteří se v srpnu

kontra Karel Vaněk. *Avantgarda* 2, 1926, č. 3, s. 43.

21 Hora, Josef: *Literatura a politika*. Praha 1929.

22 Zásadní stanovisko k projevu “sedmi”. *Tvorba* 4, 1929, č. 12, s. 1.

23 Teige, K: *Odpověď Josefu Horovi*. *ReD* 3, 1929–1931, č. 1, s. 20–21.

24 Hora, Josef: Karel Teige napsal do *ReDu*. *Literární noviny* 3, č. 13, 18. 7. 1929, s. 6.

1930 sloučili nakonec se sociální demokracií. Komunistická opozice (tzv. Leninovci) v roce 1929 začala vytvářet vlastní organizační strukturu, ale nevyužila příležitost postavit samostatnou kandidátku v parlamentních volbách v říjnu 1929. Nakonec také ona v roce 1932 splynula se sociální demokracií. Hora a Seifert již dříve odešli pracovat do sociálně-demokratického tisku. Ivan Olbracht se začal angažovat v Komitétu pro záchranu pracujícího lidu Podkarpatské Rusi a S. K. Neumann při založení Levé fronty jako střešové organizace pokrokové české inteligence. Myšlenka sjednocení levicových umělců na společné organizační platformě se objevila již v polovině dvacátých let. Hysterie kolem Gajdova fašistického puče i vytlačení socialistických stran z vládní koalice posilovalo na levice pocit ohrožení demokratických hodnot. Diskuze o charakteru státu probíhající v jubilejním desátém roce republiky aktivizovala myšlenky na společnou obranu demokratických hodnot proti nástupu pravice v politice i kultuře. Pokus o vytvoření nadstranické Umělecké rady, která se veřejně projevila provoláním z 31. října 1928, byl později vystřídán provoláním pěti intelektuálů na ochranu tiskové svobody.²⁵ V konečné podobě pak v roce 1929 byla ustavena Levá fronta zprvu pod vedením Karla Teigehe, kdy rozvinula činnost především v oborových sekcích (architektura, film ap.). Politika vytváření jednotné protifašistické fronty pokrokových intelektuálů je pak už záležitostí především třicátých let 20. století.

Grantový projekt biografického slovníku vedoucích představitelů KSČ realizovaný v desetiletí 2008–2018 shromáždil prameny k osudům řady funkcionářů, jejichž cesty se později se stranou rozešly a byly vytěsňeny na okraj oficiálních dějin dělnického hnutí.²⁶ V oblasti kultury projev sedmi spisovatelů z roku 1929 získal značnou publicitu a dodnes je interpretován jako jeden z nejvýznamnějších projevů komunistické opozice.²⁷ Protagonisté se později k svému angažmá otevřeně nevyjadřovali a dokázali najít strategie jak se opět včlenit do stranického diskurzu. Nedávno byla v tomto sborníku uveřejněna na základě archivních výzkumů monografická studie věnována osudu redaktora Otty Rydla.²⁸ Zajímavé by bylo třeba prozkoumat osudy redaktora Břetislava Hůly. Torzo jeho osobní pozůstalosti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví se

---

25 Provolání podepsali básník Josef S. Machar, spisovatelé Antal Stašek, F. X. Šalda a univerzitní profesori František Krejčí a Zdeněk Nejedlý.

26 Anev, Petr – Bílý, Matěj (eds.): *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)*. Praha 2018.

27 Anev, Petr: *Komunistická opozice 1929–1932. Bílé místo v dějinách KSČ. Paměť a dějiny* 13, 2019, s. 60–72.

28 Kubů, Eduard – Šouša, Jiří: *Člověk ve víru proměn společnosti a režimů: socializace, identita, krize identity, resocializace. Otto Rydlo – funkcionář komunistické strany, žurnalista, podnikatel a politický vězeň (1896–1974)*. *Paginae historiae* 27, 2019, č. 1, s. 576–600.

však vztahuje pouze k závěrečným partiím jeho života, kdy mu prostřednictvím Václava Kopeckého bylo umožněno podílet se na edici díla Jaroslava Haška. Analýza osudů pozapomenutých osobností „druhého sledu“ může přispět k lepšímu pochopení mechanismů moci ve vnitrostranickém životě.

Culture of the Radical Left in the Shadow of the 1920s Politics

The years after the First World War were marked by the growing political influence of the radical left; while many middle-generation artists (e.g. Josef Hora, S. K. Neumann) aligned with it, it was primarily comprised of radical youth. The subordination of the established network of proletarian culture organisations (Proletkult) to the agitation and propaganda department of the central committee of the Communist Party of Czechoslovakia symbolises the reflection of the subordinate position of art, most importantly understood as an agitation tool to affect the mass of workers. Through their agile political engagement, the representatives of leftist avant-garde art initially strove to enforce their right to artistic experiments against proletarian art. Over time, however, they had to confront, each in a different way, the principal contradiction between artistic individualism and freedom of creation on the one hand and rigid discipline and collectivism of the communist party on the other hand. The collective declaration of seven communist authors in February 1929 (Josef Hora, Marie Majerová, Helena Malířová, S.K. Neumann, Ivan Olbracht, Jaroslav Seifert, and Vladimír Vančura) received special publicity in the non-communist press. The previous attempts to criticise the growing party's apparatus contingent of the Moscow headquarters (Karel Goliath), the renouncement of the democratic discussion principles (Karel Vaněk), and the communist adherents' attempt to organise outside the party's structures (Josef Bubník, Jan Skála) did not result in a wide response. In all cases, however, the critics were excluded from the party and ostracised as renegades and breakers of the workers' movement, in which the party's press especially played a sad role. Not only did the communist propaganda strengthen strong faith in a better future in the party's members, symbolised by the idealised example of Soviet Russia, but it also influenced non-communist intellectuals. In the late 1920s, despite refuting democratic discussion principles among its members, the communist party relied on the support of non-communist intellectuals to pose as a thorough advocate of democratic principles against the right, as it is called, most importantly fascism and later Nazism, in the united Left Front project.